

G I pa hkrati izpričujejo neko odprtost zahodnopadanske nižine nasproti vzhodu in jugovzhodu, kar se izraža tudi v preprostejših grobovih. Vendar pa to odprtost in te vplive ni mogoče vezati na kakšno infiltracijo priseljencev (str. 92 ss, pos. 102). Socialna in gospodarska struktura področja Golasecca kulture je namreč sorodnejša podobnim kulturnim prazgodovinskim skupinam jugovzhodnoalpskega sveta in Picena kot pa mestnim naselbinam Bologne in Este.

Šele z G II, ko to področje vežejo že dolgotrajnejši in ožji stiki z vzhodno Padsko nižino, uvršča Pauli Golasecca kulturo med »veliko družino italških železnodobnih kultur«, kar se ne zdi popolnoma upravičeno, saj se že v zgodnejših horizontih javljajo oblike, ki jih lahko vezemo le na italški prostor (ločne fibule raznih variant, goseničaste fibule, žičnate sponne itd., prim. še R. De Marinis, *Note relative alla cronologia della cultura di Golasecca, Rassegna Gallarate di storia e d'arte* 29, No 110—111 [1970] 3 ss). Vendar je bila izrazita orientiranost Golasecca kulture, ki jo predstavlja Pauli v času po 600 pr. n. e., k italškim kulturam dejansko kratkotrajna, saj jo dve stoletji pozneje preplavijo Kelti, ki so prišli nekje po enakih poteh kot nosilci faciesa Canegrate, in so zopet preusmerili kulturni razvoj v zahodni Padski nižini v drugo, novo smer.

Mesto Golasecca kulture v povezavah severa z jugom je podal Pauli v drugem delu: *Die Golasecca - Kultur und Mitteleuropa. Ein Beitrag zur Geschichte des Handels über die Alpen, Hamburger Beiträge zur Archäologie*. Band 1, Heft 1 (1971). To delo Pauli predstavlja kot stranski produkt in aspekt svojih študij o Golasecca kulturi. Le na kratko naj omenimo njegovo interpretacijo dveh — edino mogočih tez, da je bila Golasecca kultura samostojni odjemalec etruščanskega blaga, kjer pa osnova relativnega bogastva ni bila tako očitna kot pri dru-

gih kulturnih skupinah; ali pa da je bila vmesna postaja v transalpski trgovini, kar pa pušča še vedno kot odprto vprašanje z majhno verjetnostjo pozitivnega odgovora.

Paulijevo delo predstavlja brez dvoma izredno uspelo sintezo o Golasecca kulturi, ki je vnesla red, jasnost, in natančnost v celostno podobo te kulture. Morda le pogrešamo konkretnejše soočnje in popravke z deli sodobnih so-raziskovalcev, čemur se je Pauli sicer izognil s svojim suverenim izhodiščem iz gradiva, ki je vedno najboljša in edino prava pot k uspešnim rezultatom.

Hkrati pa se nam s Paulijevim vsestranskim pristopom k analizi najrazličnejših problemov kažejo novi aspekti metod pa tudi rezultatov pri proučevanju prazgodovinskih kultur.

B. Teržan

John Alexander: *Jugoslavia before the Roman Conquest*, ed. Thames Hudson, Southampton 1972, 175 pp., 55 photographs, 70 drawings, 7 maps and a chronological table.

This is the 77th volume in the series »Ancient Peoples and Places« and is devoted to prehistory in Yugoslavia. Such a synthesis (the first!) of a territory which was first drawn into some kind of unit by the Roman empire is an altogether demanding one. The author has realised this and has divided up his material: first into periods (early and middle Stone Age, late Stone Age and the incipient metallurgy, the early, middle and late Bronze Ages and both Iron Ages), secondly into individual geographical and cultural regions. An example is the Hvar culture, which is mentioned in four places, or the culture of the Ljubljana marshes, which the author deals with in five different chapters. The reader who is not familiar either with archaeology or Jugosla-

via — and the work is intended for such readers — would find it difficult to sort this mosaic of cultures and regions out without the help of maps and a chronological table. The table corresponds to dating done with the help of C-14 and Alexander does not enter into any discussion of other possible chronologies.

The author limits his survey to listing the cultures, sites and objects found. He often ranges minor ones alongside the more important: Monastir (in Macedonia) beside the finds from Hrvatsko Zagorje, Postojna beside Crvena Stijena, Jerman cave beside the Resnik canal. He is not consistent in quoting sources, not verifying them and using them arbitrarily, without commentary, e. g. he ascribes the wall painting from Lipci to the later Paleolithic (p. 26 and drawing 5, which is not natural size) which, according to Garašanin's publication quoted by Alexander, could not be true. The fibula from Unešić (p. 91) is not from the barrow, it was found under dubious circumstances (F. Starč, *Situla* 1 [1960] p. 90 and Čović, *Godišnjak* 8 CBI 6 [1970], p. 73, note 22) in a cave. Illustration 53 is meant to indicate the variety of burials in the Bled prehistoric necropolis, but skeleton graves from the early Middle Ages are shown. In his latest article (*Vjesnik Arh. muz.* 3. ser. 4 [1970]) Rendić-Miočević dates the tablet from Lumbarda into the 3rd century and not the 4th like Alexander (p. 124). Aquileia was not founded in the year 184 but later. Among many unverified articles, F. Starč's article in the Proceedings of the 7th Congress, Prague 1971 (which was not published) is mentioned in the Bibliography at the end of the book. All S. Brodar's works are ascribed to M. Brodar.

Numerous mistakes in the maps and incorrectly spelt place and personal names will probably not disturb the foreign reader, so only a few are quoted as examples (not including many print-

ing errors): Krapina is stated in the text (p. 20) as being on a tributary of the Drava, yet on map 2 it stands on a tributary of the Sava. The two burials in Jama na Doleh (p. 27) are defined as mezzolithic but as neolithic (in Srem !) on map 8, although Leben (*Arh. vestnik* 18 [1967] p. 59) attributes them to the Bronze Age. The cave "Lovke Zijalka" (map 2) is obviously Bukovac cave near Lokve. On the same map Crvena Stijena lies on the Neretva. There are at least as many mistakes on all the other maps. A selection of misspellings: Probrižje (and variations), Sv. Škocjan, Mehovo, Formen, Drežina vas, Kostreonica (instead of Pobrežje, Škocjan, Mihovo, Formin, Drešinja vas, Kostrevnica) to name but a few — as well as Vardar, written consistently as Vadar, and so on. Sites represent a special class — Pestnjak, Deblak, Hocker (Pula), Zeljezno doba, which are also found marked on the maps (except the last one). These words are actually ordinary appellatives and mean artefact, dug-out canoe, grave with skeleton in crouching position and Iron Age respectively.

Good and well chosen photographs round off the book.

Alexander's attempt to present Yugoslav prehistory in a popular form has only partly succeeded. A simple enumeration of facts cannot replace the picture of cultural development which such a synthesis should offer. The author's unfamiliarity with the languages and latest researches in Yugoslavia obviously caused him difficulties. So it still remains to Yugoslav archaeologists and prehistorians to carry out the now more necessary and difficult task of presenting an accurate survey of Yugoslav prehistory.

V zbirki »Ancient Peoples and Places« je izšel 77. zvezek, posvečen prazgodo-

vini Jugoslavije. Za ozemlje, ki ga je šele rimski imperij zaokrožil v nekatere celote, je taka sinteza (prva!) vsekakor zahtevna. Tega se je avtor zavedal in je snov razdelil: prvič po obdobjih (na starejšo in srednjo kameno dobo, na mlajšo kameno dobo in začetno uporabo kovin, starejšo, srednjo in mlajšo bronasto dobo in na obe železni), drugič po posameznih zemeljsko-kulturnih področjih. Kot primer navajam hvarsko kulturo, ki je omenjena na štirih mestih, ali pa kulturo Ljubljanskega barja, katero avtor obravnava kar v petih različnih odstavkih. Bralec, ki ni doma niti v arheologiji niti v Jugoslaviji — in takim je delo namenjeno — bi se v tem mozaiku kultur in pokrajin le težko znašel brez zemljevidov in kronološke tabele. Tabela ustreza datacijam s pomočjo C-14 in Alexander se ne spušča v razpravo o drugačni možni kronologiji.

V svojem prikazu se je omejil na naštevane kultur, najdišč in predmetov. Često upošteva poleg pomembnejših tudi nevažne: Monastir (v Makedoniji) ob najdbah iz Hrvatskega Zagorja, Postojno ob Crveni Stijeni, Jermanovo jamo ob Resnikovem kanalu. Pri navajanju virov je nedosleden, ne preveri jih ali pa jih uporabi samovoljno, brez razlage, kot npr.: stenske slikarije iz Lipcev pripisuje mlajšemu paleolitiku (26 s in risba 5, ki pa ni v naravni velikosti), česar po navedeni Garašaninovi objavi ne bi smel trditi. Fibula iz Unešića (91 s) ni iz gomile, najdena je v nejasnih okoliščinah (F. Starč, *Situla* 1 [1960] 90 ss ter Čović, *Godišnjak* 8 CBI 6 [1970] 73 s, op. 22) v jami. Na sliki 53 želi pokazati raznolikost pokopov na blejskem prazgodovinskem grobišču, prikazani pa so skeletni pokopi zgodnjega srednjega veka. Ploščo iz Lubarde Rendić-Miočević v zadnji razpravi (*Vjesnik Arh. muz.* 3. ser. 4 [1970]) datira v 3. st. in ne v četrto, kot Alexander (124 s). Aquileia ni bila ustanovljena l. 184, pač pa pozneje. Števil-

nim nepreverjenim člankom se pridruži še navedba Starčevega članka v Aktih 7. kongresa, Praga 1971 (ki pa ni bil tiskan) med »Bibliografijo« na koncu knjige. Vsa dela S. Brodarja je pripisal M. Brodarju.

Številne napake na zemljevidih in nepravilno pisanje krajevnih in osebnih imen tujega bralca skoraj ne bodo motile; zato navedem le nekatere (ne upoštevam mnogih »tiskarskih napak«): Krapina je po tekstu (20 s) ob dravskem pritoku, na zemljevidu 2 pa ob savskem. Pokopa v Jami na Doleh (27 s) sta opredeljena kot mezolitska, na zemljevidu 8 kot neolitska (v Sremu!), čeprav ju Leben (*Arh. vestnik* 18 [1967] 59 s) uvršča v bronasto dobo. Jama »Lovke Zijalka« (na zemljevidu 2) je očitno jama Bukovac pri Lokvah. Na isti karti je Crvena stijena ob Neretvi. Vsaj toliko napak je najti na vsaki od ostalih kart. Napačna pisava: Probrizje (in podobno), Sv. Škocjan, Mehovo, Formen, Drežina vas, Kostreonica (= Pobrežje, Škocjan, Mihovo, Formin, Drešinja vas, Kostrevnica), da omenim le nekatere, poleg dosledno Vadar (= Vardar) in slično. Posebno zvrst predstavljajo najdišča: Pestnjak, Deblak, Hocker (Pula), Željezo doba, ki jih najdemo kartirane tudi na zemljevidih (razen zadnjega).

Lepe in dobro izbrane fotografije zaključujejo knjigo.

Alexandrov poskus, podati poljuden prikaz jugoslovanske prazgodovine, je le delno uspel: preprosto naštevane dejstev ne nadomesti slike kulturnega razvoja, kar bi taka sinteza morala dati. Avtorju je nepoznavanje jezikov in novejših raziskovanj v Jugoslaviji povzročalo očitne težave. Tako je pred arheologi-prazgodovinarji sedaj še bolj nujna in težka naloga, podati pregled domače prazgodovine.

M. Župančič